

Tussenrapport Visitatiecommissie Waterketen

'Drinkwaterbedrijven willen graag meer samenwerken'

Op 23 januari jl. presenteerde de Visitatiecommissie Waterketen haar voortgangsrapportage aan minister Schultz van Haegen van IenM. Commissievoorzitter Karla Peijs gaf aan dat er – met name bij de waterschappen en de gemeenten – nog wel wat harder mag worden gelopen. Maar ook de drinkwaterbedrijven gaan niet op hun lauweren rusten.

De Visitatiecommissie Waterketen doet onderzoek naar de voortgang van het Bestuursakkoord Water. In het BAW zijn afspraken gemaakt over regionale samenwerking in de waterketen, tussen drinkwaterbedrijven, waterschappen en gemeenten. Hierbij is onder andere een doelmatigheids- en kwaliteitsverbetering in de waterketen afgesproken. Met als doel: een kostenbesparing in de waterketen van jaarlijks 450 miljoen euro in 2020, en een waterketen, die in de woorden van commissievoorzitter Karla Peijs 'fit for the future' is.

In deze voortgangsrapportage geeft de commissie een 'tussenstand' en wordt beoordeeld of de regio's op schema liggen om de gemaakte afspraken tijdig te realiseren. Onderdeel van de opdracht van de commissie is om na de tweetraps-evaluatie in 2013 de achterblijvende partijen in 2014 verder te stimuleren, te adviseren en 'best practices' van koplopers te delen. Eind 2014 zal de commissie haar slotconclusies presenteren in een eindrapport.

Klassement

De uitkomsten van de tweede trap in de

evaluatie vallen mee of tegen, afhankelijk van de bril waardoor je kijkt. Het goede nieuws is dat de samenwerking in de afvalwaterketen in 17 van de 50 regio's tot concrete maatregelen heeft geleid tussen gemeenten en waterschappen. De commissie noemt dit de 'koplopers'.

Tegelijkertijd is het slechte nieuws dat er ook 10 regio's zijn, die nog niet eens echt zijn begonnen; dat zijn de zogeheten 'achterblijvers'. En zoals zo vaak zit het merendeel een beetje tussen de uitersten in: 23 regio's vormen het peloton.

Voor de 10 drinkwaterbedrijven is de situatie een stuk positiever: 5 koplopers, 5 maal peloton en géén achterblijvers.

Verbetering zichtbaar

De resultaten van deze tweede 'foto', zoals Peijs het noemt, zijn ook beter dan van de eerste evaluatieronde, medio 2013. 'De regio's en drinkwaterbedrijven hebben zich zichtbaar ingespannen om de commissie van meer informatie te voorzien en hebben in enkele gevallen ook een versnelling gegeven aan het proces, waardoor er inmiddels wel vastgestelde afspraken en plannen zijn', aldus de commissie in haar rapport.

Maar het venijn zit in de staart. Want de Visitatiecommissie concludeert dat de kwaliteit van de ontvangen informatie zodanig is, dat ze de omvang van de 'totale realistische besparingsambities op dit moment niet kan vaststellen'. Het structurele besparingsbedrag in 2020 in de afvalwaterketen telt, voor zover de commissie kan achterhalen, nog niet op tot 380 miljoen euro. Bij de drinkwaterbedrijven constateert de Visitatiecommissie wel een sluitende optelsom tot de beoogde € 70 miljoen kostenbesparing.

Reden dat de commissie geen uitspraak kan doen over de totale omvang van de besparingen is dat veel regio's niet beschikken over enkele basale zaken. Het gaat daarbij om: inzicht in het kostenniveau in 2020 per regio bij ongewijzigd beleid en/of inzicht in de kosten in 2010; goed onderbouwde prognoses van de te bereiken besparingen; een monitoringssysteem voor de gerealiseerde besparingen.

Zorg en hoop

Er is dus nog veel werk aan de winkel! Een verbetering van de drie K's – kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid – is direct in het belang van de burgers. De commissie geeft aan vertrouwen te hebben dat de koplopers en – met de nodige inzet – ook het peloton de afspraken uit het BAW kunnen nakomen en daarmee een positieve bijdrage leveren aan het landelijke totaalbeeld. Maar er is ook zorg: zonder forse extra inspanningen van de achterblijvers lijken de doelen van het BAW op landelijk niveau niet haalbaar.

Daarbij herinnert de commissie de ketenpartners eraan dat het uiteindelijk gaat om

het totale besparingsgedrag van de sector. Als er dus regio's zijn, die hun aandeel niet kunnen waarmaken, zullen andere regio's meer moeten doen.

Verdere samenwerking

Ook ziet de commissie dat de drinkwaterbedrijven beperkt zijn aangehaakt aan de regionale samenwerkingsinitiatieven van gemeenten en waterschappen. De commissie constateert dat de overheden de nadruk leggen op de samenwerking in de afvalwaterketen en roept alle partners in de waterketen op om meer gebruik te maken van elkaars kennis en ervaring. Vewin kan zich vinden in deze oproep en ziet het rapport van de Visitatiecommissie als een stimulans om samen met de partners in de waterketen, gemeenten en waterschappen, verder te werken aan de doelen van het Bestuursakkoord Water.

De drinkwaterbedrijven hebben volgens de commissie voldoende ambitieniveau voor de implementatie van de acties die daarvoor nodig zijn. Ook de komende jaren koerst de drinkwatersector op de doelstellingen die in het bestuursakkoord zijn gemaakt. De afspraken in het BAW zijn voor de drinkwaterbedrijven het kompas om waar mogelijk de prestaties verder te verbeteren, onder andere via kennisuitwisseling met de partners in de waterketen.

In de afgelopen 15 jaar hebben de drinkwaterbedrijven onder andere met een benchmarktraject grote stappen gezet bij de verbetering van de doelmatigheid en kwaliteit. Dit heeft, sinds de eerste benchmark in 1997, onder andere geresulteerd in een efficiencyverbetering van ruim 35% in de sector. Het ontwikkelingsmodel van de drinkwaterbedrijven met de ervaringen van de bedrijfsmatige wijze van werken heeft daaraan sterk bijgedragen.

De ontwikkeling van de drinkwaterbedrijven tussen 1975 en 2010 kende de volgende elementen:

- van gemeentelijke of provinciale diensten via verzelfstandiging naar NV's;
- verzakelijking: drinkwaterbedrijven worden verantwoordelijk voor uitvoering en investeringen;
- 'op armlengte', met verantwoording aan provincies en gemeenten;
- schaalvergroting; in 1970 waren er 125

waterbedrijven; sinds 2010 zijn dat er 10; - efficiency (van 1998 tot 2012) met 35% toegenomen dankzij benchmarking.

De drinkwaterbedrijven zullen zich de komende tijd nog méér dan al het geval was richten op het verkennen van de mogelijkheden voor samenwerking met hun waterketenpartners, om samen te komen tot een waterketen die op het gebied van kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid geheel klaar is voor de toekomst.

'Waterketen ligt voorzichtig op koers'

Bij het in ontvangst nemen van het rapport onderstreepte minister Schultz van Haegen van IenM nog eens het belang van het nakomen van de BAW-afspraken. 'Het rapport van de Visitatiecommissie geeft de urgentie aan voor de waterketenpartners om in actie te komen, en gelukkig staan veel partijen nu in de 'actiemodus'. Dat moet ook, want er zijn ook zorgen: 20% van de regio's blijft achter en dat is 20% te veel!'

De minister roept alle waterorganisaties op '...de handen ineen te slaan. Samenwerking biedt kansen, financieel maar ook inhoudelijk. Daar hebben alle partijen baat bij. We moeten kosten besparen, juist om de kosten voor alle Nederlanders minder te laten stijgen.' Schultz benadrukte ook dat haast is geboden: begin 2015 moeten de eerste resultaten concreet zijn: 'De komende maanden moet het echt gebeuren en ik roep iedereen dan ook op er een schepje bovenop te doen. Ik leg liever geen

doelstellingen op van bovenaf, want het is beter dat partijen dat zelf doen, maar... 'Als het mot, dan mot het'. De minister gaf aan dat bij sancties voor niet-voldoen aan de afspraken niet meteen wordt gedacht aan ondercuratele-stelling, maar in de richting van interbestuurlijk toezicht.

Schultz wees de achterblijvers op de kennis die bij de commissie en andere partijen en koepels uit de waterketen aanwezig is. 'Bij de koepels VNG, UvW, Vewin en Rioned, via de kenniscoaches of de website en de bijeenkomsten van 'Samen werken aan water' kunt u allerlei informatie krijgen: doe daar iets mee!' Ze bedankte de koepelorganisaties uit de watersector voor hun bijdrage en voor het geven van het goede voorbeeld, en sprak haar hoop uit dat met de extra inzet van alle betrokkenen de BAW-doelen tijdig behaald zullen worden.

'Tijd van praten is voorbij'

Volgens de voorzitter van de Visitatiecommissie Waterketen, Karla Peijs, mogen sommige bestuurders zich bij het lezen van haar tussenrapport 'best eens achter de oren krabben en afvragen wat ze eigenlijk de afgelopen jaren hebben gedaan'. Ze gaf aan dat het beeld dat nu na de tweede informatieronde is ontstaan, positiever is dan de eerste 'foto' in september 2013. 'In sommige gevallen bleken regio's toen niet eens ambities te hebben geformuleerd: die

kregen hun inzending linea recta retour. Inmiddels spannen regio's zonder concrete ambities zich overwegend wel in om tot deze mijlpaal te komen, dus dat is een stuk beter dan een paar maanden geleden.'

Peijs waarschuwt de waterketenpartners ervoor om nu achterover te gaan leunen. 'In het land der blinden is een oog snel koning, maar alles is relatief: als je nu in het peloton zit, ben je er nog lang niet. Wat wij zeggen, is dat de koplopers en het peloton bij voldoende inspanning de doelen lijken te kunnen halen. En als er veel achterblijvers zijn, moeten de anderen sneller gaan lopen: het gaat immers om het totaalbeeld.'

Peijs eindigde met een pleidooi voor actie: 'De regio's moeten nu echt wat gaan doen en niet alleen maar praten. Als dingen goedkoper kunnen, moeten ze gewoon goedkoper, zo eenvoudig is dat. De commissie wil daarbij helpen en trekt de komende tijd het land in. Bij deze visitatieronde ligt de nadruk op de knelpunten en mogelijke oplossingen voor de achterblijvers. Maar we hebben ook nadrukkelijk aandacht voor de koplopers en voor best practices. We hebben er vertrouwen in dat met de nodige extra inspanning van alle waterketenpartners de BAW-doelen tijdig gehaald kunnen worden. Ik hoop dan ook dat we met z'n allen eind 2014 het glas kunnen heffen op een voorspoedige afloop.'

'Denk eens aan het Brabant-model'

Brabant Water maakt deel uit van een succesvolle waterketensamenwerking in regioverband, onder de naam Waterkring de Baronie. Het drinkwaterbedrijf ziet het als haar missie om in samenspel met anderen een herkenbare bijdrage te leveren aan

de maatschappelijke waarden van water in al zijn facetten. Duurzaamheid, gezondheid en veiligheid zijn daarbij belangrijke thema's.

In het verlengde daarvan riep algemeen directeur van Brabant Water Guiljo van Nuland bij de overhandiging van het tussenrapport van de Visitatiecommissie de waterketenpartners elders in het land op om die samenwerking nu verder vorm te geven en daarbij eens te kijken naar het zogeheten 'Brabantse model': 'Want dat model lijkt in de praktijk goed te werken. Pragmatisch, bottom-up, op basis van gelijkwaardigheid van de partners: gemeenten, waterschappen én het drinkwaterbedrijf. Met als kritische succesfactoren: elkaar wat ruimte geven en vooral: successen gunnen.' Op terreinen zoals assetmanagement, het afstemmen van werkzaamheden in de openbare ruimte en monitoring van waterstanden zijn er dan veel synergievoordelen te behalen, aldus Van Nuland. 'Maar ook op innovatieve trajecten, zoals bijvoorbeeld het KWO-systeem voor het Chassé-complex in Breda. In Waterkring de Baronie – een van de vier werkgebieden van het bredere Samenwerkingsverband Water in Midden- en West-Brabant – gebeurt dat al volop!'

De ketenpartners in Brabant hebben een toolbox samengesteld met 'gereedschappen' om de BAW-doelen te verwezenlijken. Van Nuland: 'Uiteraard willen we deze tools graag delen met iedereen uit de Nederlandse waterketen, om zo samen te werken aan een kosteneffectieve en minder kwetsbare waterketen. Wij nodigen waterketenpartners uit het gehele land dan ook uit om gebruik te maken van de inhoud van deze toolbox.'